

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

УДК 378.091.33-027.22:796

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Бабаліч В.А.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-78>

Рівень підготовки майбутніх вчителів фізичної культури має відповідати сучасним вимогам загальноосвітньої школи, така необхідність спонукає нас до пошуку шляхів підвищення ефективності та якості їх професійного розвитку. У статті представлена методика та результати експерименту, щодо підвищення професійної підготовки вчителів фізичної культури на заняттях спортивно-педагогічного вдосконалення (волейбол). Розроблено покроковий алгоритм дій, що показує шляхи формування знань, умінь і навичок. Розкрито складові змісту професійної підготовки, за якими визначали ефективність запровадженої методики. Дослідження передбачало посилення уваги щодо міждисциплінарної інтеграції з метою підвищення якості оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками для підготовки компетентного, конкурентоздатного фахівця фізичного виховання і спорту.

Ключові слова: спортивно-педагогічне вдосконалення, вчитель фізичної культури, волейбол, методика, компетентність.

Постановка проблеми. Дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення» є важливою складовою професійної підготовки фахівців фізичного ви-ховання і спорту. З урахуванням сучасних перетворень, нових тенденцій до викладання освітніх дисциплін у школі, про які йдеться в концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», ще більше набуває актуальності питання підготовки компетентних фахівців готових працювати у нових умовах. Саме тому вважаємо набути знання, уміння і навички під час вивчення цієї дисципліни мають бути універсальними. Ідеться про те, що майбутній учитель зможе їх з легкістю застосувати у різних умовах праці з урахуванням віку, фізичного розвитку та стану здоров'я школярів. У той самий час надбати компетентності допоможуть справитись з іншими функціональними обов'язками вчителя фізичної культури, наприклад, тренера – під час секційної роботи або інструктора у дошкільних закладах та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими для нашого дослідження стали праці, які розглядають низку аспектів професійної підготовки на заняттях спортивно-педагогічного вдосконалення. Так, В.М. Корцький [4] присвятив докторську дисертацію проблемі професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурних вузів в системі дисциплін «спеціалізація». Н.І. Степанченко пропонує розглядати професійну підготовку майбутніх вчителів фізичної культури як систему, що інтегрує цільовий, змістовий, аналітично-проектувальний, методико-технологічний і контрольно-діагностичний складники освітнього процесу, котрі взаємодіють і утворюють освітнє середовище вищого на-

вчального закладу [5, с. 10]. А.І. Ємець доклав зусиль у формуванні педагогічної спрямованості особистості вчителя фізичної культури в процесі спортивної спеціалізації [3]. Інтеграції основних форм і методів навчального процесу зі спеціалізацією у вузах фізичної культури приділила увагу Л.В. Пігалова. М.Т. Данілко розробив технологію формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності [2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Рівень підготовки майбутніх вчителів фізичної культури має відповідати сучасним вимогам загальноосвітньої школи, така необхідність спонукає нас до пошуку шляхів підвищення ефективності та якості їх професійного розвитку. У цьому аспекті вважаємо перспективним впровадження методики застосування рухливих ігор в процесі занять спортивно-педагогічного вдосконалення з волейболу.

Мета статті – практичне обґрунтування впровадження методики застосування рухливих ігор в процесі занять спортивно-педагогічного вдосконалення з волейболу.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проведене у відділенні спортивно-педагогічного вдосконалення за напрямом волейбол Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка в якому брало участь 29 студентів та чотири тренера.

З метою обґрунтування доцільності досліджуваної проблеми вивчались ставлення студентів й тренерів щодо впровадження методики застосування рухливих ігор в процесі занять спортивно-педагогічного вдосконалення з волейболу. У ході дослідження ми використовували опитування та анкетування під час яких ми хотіли ді-

знатися про доцільність запровадження запропонованої методики та роль рухливих ігор під час навчання у загальноосвітніх закладах.

Щодо першого питання то ми отримали такі відповіді. Більшість тренерів – 3 (75%), підтримують експеримент і будуть з задоволенням допомагати, а один тренер (25%) скептично віднісся до ідеї, адже вважає, що це не є завданням відділення спортивно-педагогічного вдосконалення. У свою чергу опитування серед студентів показало, що всі позитивно налаштовані на експеримент і готові взяти у ньому участь.

Ми аргументуємо доцільність експерименту тим, що: по-перше робота відділення, спрямована на підвищення професійної майстерності, а рухливі ігри є базою будь-яких спортивних ігор. Вміле залучення дітей засобами рухливих ігор тільки приверне увагу школярів до секції волейболу; по-друге сьогодні серед основних завдань сучасної школи – оздоровлення, покращення функціональних можливостей дитини, залучення до здорового способу життя, шляхом застосування і проведення усіх форм організації фізичного виховання з різним контингентом де неодмінно знадобляться знаннями, уміннями і навичками щодо використання рухливих ігор з елементами волейболу.

Наступний крок дослідження – визначити наскільки часто застосовувались рухливі ігри під час вивчення розділу «Волейбол» у школі. Ми отримали такі результати: постійно – 5 (17,3%), дуже часто – 7 (24,1%), часто – 11 (37,9%), періодично – 5 (17,3%), ніколи – 1 (3,4%).

Проведення експерименту і запровадження методики складалось з теоретичної і практичної частин відповідно до алгоритму представленого в таблиці 1. Отже, під час першого кроку проведення лекції з метою ознайомлення з особливостями експерименту, обговорювались питання щодо організації і впровадження рухливих ігор з елементами волейболу. Для старших курсів – це повторення пройденого теоретичного і практичного матеріалу, молодших – короткий огляд вимог і особливостей застосування рухливих ігор з елементами волей-

болу. Також є потреба структурувати усі складові навчального процесу, так наприклад самостійну роботу студентів упорядкували таким чином, де логічно переплітались усі елементи аудиторної та позааудиторної роботи, а також простежувався взаємозв'язок з лекційними, практичними та консультативними заняттями [1].

Під час проведення лекцій студентам надавали рекомендації, щодо організації і проведення ігор. Ось деякі з них: знати вимоги і правила гри; приготувати інвентар перед її початком; врахувати рівень фізичного розвитку та технічну підготовленість підопічних; пропонувати тільки ті ігри, які доступні з урахуванням віку, життєвого досвіду; уміло виводити учасників з гри, яка для них складна; уникати зверх ентузіазму в граючих; за потреби бути готовим до участі у грі в якості звичайного гравця; допомагати слабким дітям, які не зовсім компетентні або фізично не готові (з урахуванням особливостей розвитку дитини (інклюзивна освіта); дитина, яка не може брати участь в грі (з різних об'єктивних і суб'єктивних причин) допомагає в її організації і проведенні; не принижувати учасників за їхні помилки під час гри, виправляти обережно згладжуючи гострі кути; пояснювати правила кожної гри вчасно і дозволяти кілька раз потренуватися; мати в запасі низку альтернативних ігор; не забувати про ін-тервали для відпочинку між іграми; дотримуватися педагогічних принципів навчання (від простого до складного).

Теоретична частина завершувалась тестуванням. Питання анкети упорядковані відповідно до тематики лекційного матеріалу мали відкриту форму, що вимагала розгорнутої повної відповіді. Перше питання анкети «Визнач, які фактори необхідно враховувати при організації і проведенні рухливих ігор?». Більшість студентів відповіли, що потрібно знати правила гри та її варіанти, добирати ігри з урахуванням віку, фізичних можливостей – 29 студентів (100%). Про те, що викладач повинен завжди мати в запасі декілька ігор – 27 студентів (93,1%), а також створювати власну картотеку та постійно її поповнювати – 28 (96,5%)

Таблиця 1

Запровадження методики професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на заняттях зі спортивно-педагогічного вдосконалення

Алгоритм запровадження методики формування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на заняттях зі спортивно педагогічного вдосконалення (волейбол)
1 крок. Вступ. Теоретичні відомості про методику та особливості організації рухливих ігор з елементами волейболу на навчально-тренувальних заняттях
2 крок. Знайомство з різновидами рухливих ігор з елементами волейболу
3 крок. Створення системи методичних карток або методичних матеріалів, що допоможуть систематизувати рухливі ігри з елементами волейболу
4 крок. Проведення гри з елементами волейболу (показ рухливих ігор зі студентами, вибір однієї гри)
5 крок. Групове обговорення методики за результатами проведення рухливих ігор під час занять спортивно-педагогічного вдосконалення (волейбол). Власні пропозиції студентів
6 крок. Підведення підсумків експерименту

Джерело: розроблено автором

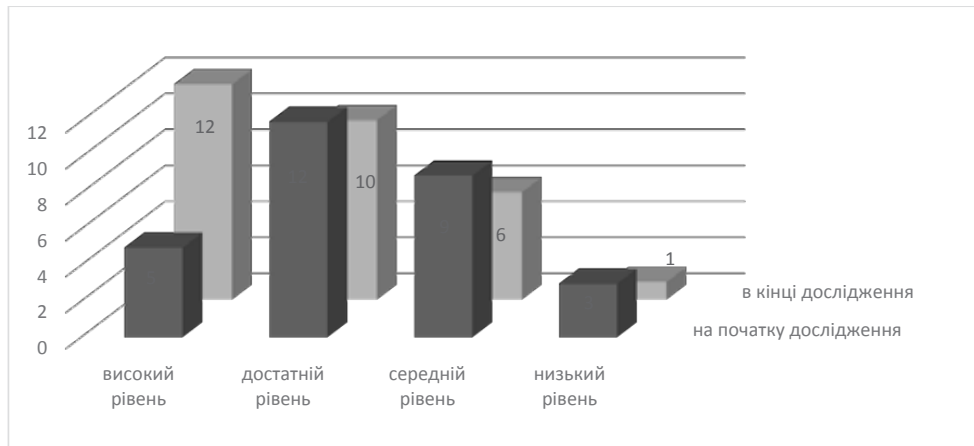

Рис. 1. Рівнева характеристика результатів проведення навчально-тренувальних занять до і після впровадження методики

Джерело: розроблено автором

студентів. Творчо підходити до організації і методики проведення ігор – 29 студентів (100%). Створити власну систему пояснення гри, для цього потрібно скористатись традиційними методиками або впровадити свої ідеї, прості для сприйняття – 28 (96,5%). Мати власну систему жестів, що допоможе швидше зрозуміти гру і переключитися на іншу – 25 (86,2%) студентів. Про необхідність підготовки обладнання та інвентарю пам'ятають – 29 (100%). Також про необхідність мати тимчасові й постійні орієнтири на майданчику (у вигляді квадратів, кіл, ліній, крапок) знають – 28 (96,5%) студентів. Дивитися за справністю інвентарю вказують 29 (100%) студентів. Про те, що до гри потрібно залучати максимальну кількість гравців, часто робити ротації знають 29 (100%) студентів.

Далі під час проходження кроку 2-4 алгоритму студенти вивчали різновиди рухливих ігор з елементами волейболу, створювали методичні картки, розробляли методичні матеріали.

З урахуванням специфіки спортивної діяльності й рівня підготовленості студентів розроблено диференційований підхід, який полягав у розподілі за-вдань за складністю. Так, студентам I-II курсу пропонувалось проводити ігри для навчання технічним діям, студентам III-IV курсу для тактичної взаємодії.

Найбільш популярними виявились ігри та естафети динамічного характеру спрямовані на:

- навчання техніки подач: «Хто далі кине?», «Хто точніше?», «Точна подача», «Зумій передати і подати», «Бомбардири на подачі»;
- вдосконалення техніки прийому м'яча: «Зустрічна естафета», «Хто кращий?», «Швидше

відбий», «Зумій прийняти», «Вибивний», «В один дотик», «Захисники», «Прийми і передай»;

- вдосконалення техніки передач м'яча: «Передач – вийди», «Свічка», «Через сітку», «Передачі в русі», «Естафета з передачею м'яча», «Естафета зі стіною», «Виклик номерів», «Передай і присядь», «Передача на удар»;

- вдосконалення техніки нападу: «Перестрілка», «Вогонь по фортеці», «По наземній мішені», «Бомбардири», «Хто точніше?», «Кругова гілка», «Мисливці»;

- вдосконалення техніки блокування «Імітація блокування», «Хто швидше і краще?», «Торкнися, але не помилися», «Організуй оборону», «Суперники», «Дружня команда».

Для перевірки ефективності запровадженої методики студентам пропонувалось провести декілька рухливих ігор на початку експерименту інші після 1-3 кроку методики, результати представлені на рисунку 1.

Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики можлива лише на основі оцінки тих реальних змін, що відбулися у процесі реалізації і порівняння отриманих результатів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на заняттях спортивно-педагогічного вдосконалення проведених на початку та в кінці дослідження.

На завершальному етапі дослідження здійснено підсумковий зріз відповідно до загально-визнаної методики вимірювання й оцінювання, визначені складові професійної підготовки з урахуванням особливостей, специфіки дослідження та розробленої методики.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика результатів експерименту до і після впровадження методики (n-29)

№	Складові професійної підготовки	X±m		ΔX, абс.	ΔX, %	Оцінка достовірності	
		Результати на початку експерименту	Результати після завершення експерименту			t	P
1	Теоретична підготовка	2,6±0,25	3,1±0,20	-0,50	-19,23	0,61	> 0,05
2	Методична підготовка	2,5±0,20	3,8±0,17	-1,30	- 52,0	5,0	< 0,05
3	Практична підготовка	3,0±0,24	3,9±0,17	-0,90	-30,0	6,0	< 0,05

Джерело: розроблено автором

Результати різновидів компонентів методики показують, що рівень професійної підготовленості у студентів значно вище (табл. 2.). Статистично значимими виявились показники методичної й практичної підготовки, також покращились показники теоретичної підготовки. Спостерігаємо їхній приріст: теоретична підготовка – 19,23%, методична підготовка – 52% та практична підготовка – 30%.

Висновки. Отже, в результаті проведення математичної обробки результатів нами була дове-

дена статистична значимість отриманих даних. Таким чином, висунуту гіпотезу можна вважати доведеною: запроваджена методика застосування рухливих ігор дозволить підвищити професійну підготовку волейболістів на заняттях спортивно-педагогічного вдосконалення.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку шляхів підвищення професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Список літератури:

1. Бабаліч В.А. Організація самостійної роботи студентів в процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика викладання спортивних ігор» за допомогою портфоліо / В.А. Бабаліч // Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 393-397.
2. Данилко М.О. Технологія формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до професійної діяльності / М.Т. Данилко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2001. – № 11. – С. 214-227.
3. Емец А.И. Формирование педагогической направленности личности учителя физической культуры в процессе спортивной специализации: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1984. – 134 с.
4. Корецкий В.М. Профессионально-педагогическая подготовка студентов физкультурных вузов в системе дисциплин «Специализаций»: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. – М., 1989. – 46 с.
5. Степанченко Н.І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Н.І. Степанченко. – Вінниця, 2017. – 43 с.

Бабаліч В.А.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА ЗАНЯТИЯХ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Аннотация

Уровень подготовки будущих учителей физической культуры должен соответствовать современным требованиям общеобразовательной школы, такая необходимость побуждает нас к поиску путей повышения эффективности и качества их профессионального развития. В статье представлена методика и результаты эксперимента, по повышению профессиональной подготовки учителей физической культуры на занятиях спортивно-педагогического совершенствования (волейбол). Разработан пошаговый алгоритм действий, который показывает пути формирования знаний, умений и навыков. Раскрыты компоненты содержания профессиональной подготовки, по которым определяли эффективность проводимой методики. Исследование предусматривало усиление внимания к междисциплинарной интеграции с целью повышения качества овладения теоретическими знаниями, практическими навыками для подготовки компетентного, конкурентоспособного специалиста физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: спортивно-педагогическое совершенствование, учитель физической культуры, волейбол, методика, компетентность.

Babalich V.A.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

PROFESSIONAL PREPARATION FOR FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE AT FITNESS FOR SPORTS AND PEDAGOGICAL IMPROVEMENT

Summary

The level of training for future teachers of physical education should be in line with the current requirements of a comprehensive school, this necessity prompts us to find ways to increase the efficiency and quality of their professional development. The article presents the methodology and results of the experiment, aimed at increasing the professional training of physical education teachers at sports-and-pedagogical improvement classes (volleyball). A step-by-step algorithm of actions is developed, which shows ways of formation of knowledge, skills and abilities. The components of the content of vocational training, which determined the effectiveness of the introduced methodology, were revealed. The study envisaged increasing attention to interdisciplinary integration in order to improve the quality of theoretical knowledge, practical skills for the preparation of a competent, competitive expert in physical education and sport.

Keywords: sports-pedagogical perfection, teacher of physical culture, volleyball, methodology, competence.